

Prof. univ. dr. **Mihaela Tăbârcă**

Procedura civilă în fișe de revizuire

Ediția a III-a

Cuprins

Abrevieri	IX
Legendă	X
Fișe de revizuire	1
1. Normele dreptului procesual civil	1
2. Principiile dreptului procesual civil	8
3. Aplicarea legii de procedură civilă	42
4. Acțiunea civilă	46
5. Instanța de judecată	81
6. Părțile	97
7. Reprezentarea părților în judecată	134
8. Participarea Ministerului Public în procesul civil	145
9. Competența – Aspecte generale. Clasificare.....	149
10. Competența materială	153
11. Competența teritorială	188
12. Incidente procedurale privitoare la competența instanței	207
13. Actele de procedură	231
14. Termenele procedurale	244
15. Amenzi judiciare și despăgubiri	259
16. Reguli generale privind cererile în justiție	261
17. Procedura prealabilă	265
18. Cererea de chemare în judecată	267
19. Întâmpinarea	285
20. Cererea reconvențională	289
21. Citarea și comunicarea actelor de procedură	296
22. Dispoziții generale privind lucrările cu caracter administrativ în cursul procesului. Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești	323
23. Cercetarea procesului. Dispoziții comune	329
24. Excepțiile procesuale	334
25. Probele. Dispoziții generale.....	350
26. Dovada cu înscrisuri	362

27. Dovada cu declarațiile martorilor	381
28. Prezumțiile	392
29. Expertiza	395
30. Mijloacele materiale de probă	404
31. Cercetarea la fața locului	406
32. Mărturisirea	408
33. Asigurarea probelor	415
34. Actele procesuale de dispoziție ale părților	420
35. Suspendarea procesului	433
36. Perimarea cererii	446
37. Contestația privind tergiversarea procesului	455
38. Dezbateră în fond a procesului	459
39. Deliberarea și pronunțarea hotărârii	462
40. Hotărârile judecătorești. Dispoziții generale	469
41. Termenul de grație	480
42. Cheltuielile de judecată	482
43. Efectele hotărârii judecătorești	494
44. Îndreptarea, lămurirea și completarea hotărârii	502
45. Executarea provizorie	515
46. Procedura necontencioasă judiciară	519
47. Căile de atac. Dispoziții generale	526
48. Apelul	538
49. Recursul	583
50. Contestația în anulare	620
51. Revizuirea	633
52. Executarea silită. Părțile în faza executării silite	662
53. Încuviințarea executării silite	674
54. Incidente procedurale în cursul executării silite	680
55. Contestația la executare	691
56. Procedura divorțului	701
57. Procedura instituirii consilierii judiciare sau a tutelei speciale. Încuviințarea mandatului de ocrotire	713
58. Procedura de declarare a morții	725
59. Măsuri asigurătorii	730
60. Procedura partajului judiciar	746

61. Procedura ordonanței președințiale	760
62. Cererile posesorii	769
63. Procedura ofertei de plată și consemnățiunii	774
64. Procedura ordonanței de plată	779
65. Procedura cu privire la cererile de valoare redusă	787
66. Procedura evacuării din imobilele folosite sau ocupate fără drept	793
67. Înscrierea drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii	801
68. Procedura refacerii înscrisurilor și hotărârilor dispărute	805
69. Cauțiunea judiciară	809

Normele dreptului procesual civil

Normele dreptului procesual civil reglementează modul de judecată a pricinilor civile și punerea în executare a titlurilor executorii.

Clasificare

1. în funcție de obiectul de reglementare:

↳ **norme de organizare judiciară**, care au ca obiect determinarea instanțelor judecătorești și a parchetelor de pe lângă acestea; statutul judecătorilor și procurorilor; compunerea și constituirea completelor de judecată; incompatibilitatea, abținerea și recuzarea.

Sediul materiei:

- Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor;
- Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară;
- Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil;
- Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea nr. 3243 din 22 decembrie 2022 a Secției pentru judecatori a Consiliului Superior al Magistraturii;
- Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție;
- art. 19, art. 41-54, art. 214 C.pr.civ.

↳ **norme de competență**, care au ca obiect delimitarea atribuțiilor instanțelor judecătorești de atribuțiile recunoscute altor organe de jurisdicție ori cu activitate jurisdicțională (competența generală); repartizarea pricinilor între instanțe de grad diferit (competența materială); repartizarea pricinilor între instanțe de același grad (competența teritorială).

Sediul principal: Titlul III „Competența instanțelor judecătorești” din Cartea I a Codului de procedură civilă;

↳ **norme de procedură propriu-zisă**, care au ca obiect modul de judecată a pricinilor civile și de punere în executare a titlurilor executorii.

Sediul principal: Codul de procedură civilă (Cartea a II-a „Procedura contencioasă”; Cartea a III-a „Procedura necontencioasă judiciară”, respectiv Cartea a V-a „Despre executarea silită”).

↳ Normele de procedură propriu-zisă se subclasifică în:

↳ **norme de procedură contencioasă**, care reglementează modul de soluționare a unei cereri atunci când dreptul părții este încălcat sau contestat,

precum și modul de soluționare a cererii privitoare la interese legitime pentru a căror realizare calea justiției este obligatorie;

- ↳ **norme de procedură necontencioasă**, care stabilesc reguli de urmat pentru rezolvarea unei cereri atunci când nu se invocă încălcarea ori contestarea unui drept;
- ↳ **norme de executare silită**, care au ca obiect regulile de urmat pentru aducerea la îndeplinire a drepturilor constatate printr-un titlu executoriu, atunci când debitorul nu-și execută obligația de bunăvoie.

Importanța clasificării

Distincția între cele trei categorii de norme este importantă atunci când se pune problema soluționării unui conflict în timp între acestea. Astfel:

Normele de organizare judiciară sunt de imediată aplicare Consecință:	Normele de competență nu sunt de imediată aplicare Consecință:	Normele de procedură propriu-zisă nu sunt de imediată aplicare Consecință:
<ul style="list-style-type: none"> ● în cazul în care instanța investită este desființată, dosarele se vor trimite din oficiu instanței competente potrivit legii noi; 	<ul style="list-style-type: none"> ● procesele în curs de judecată la data schimbării competenței instanțelor legal investite vor continua să fie judecate de acele instanțe, potrivit legii sub care au început; 	<ul style="list-style-type: none"> ● se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea în vigoare a acestora.
<ul style="list-style-type: none"> ● dacă prin legea nouă se modifică modul de compunere sau de constituire a completului de judecată, procesele în curs vor fi soluționate în noua alcătuire. 	<ul style="list-style-type: none"> ● în caz de trimitere spre rejudecare, dispozițiile legale privitoare la competență, în vigoare la data când a început procesul, rămân aplicabile. <i>Excepție:</i> în cazul în care instanța investită este desființată, dosarele se vor trimite din oficiu instanței competente potrivit legii noi. 	<ul style="list-style-type: none"> ● procesele în curs de judecată, precum și executările silite începute sub legea veche, rămân supuse acelei legi.

„Legea aplicabilă dreptului la repararea pagubei de către stat ca urmare a unei hotărâri de achitare ulterioare hotărârii definitive de condamnare este cea în vigoare la momentul rămânerii definitive a hotărârii de achitare, stabilit după regulile prevăzute de art. 416 - 417 C.pr.pen. din 1968, respectiv art. 551 și 552 C.pr.pen. din 2010.” – ICCJ, Decizia HP nr. 76/2018.

Probele

● admisibilitatea și puterea doveditoare a probelor preconstituite (întocmite cu intenția de a fi folosite într-un eventual litigiu) și a prezumțiilor legale se apreciază după legea în vigoare la data producerii ori, după caz, a săvârșirii faptelor juridice care fac obiectul probațiunii.

↳ În cazul actelor juridice:

- dacă o anumită formă este cerută de legea în vigoare la momentul încheierii actului, pentru *validitatea* acestuia, și nu este respectată, actul va fi lovit de nulitate, iar sancțiunea nu poate să fie acoperită cu motivarea că legea nouă nu mai impune cerința privitoare la forma respectivă;
- dacă, la momentul întocmirii actului, legea nu impunea o anumită formă, actul nu va fi anulat, pentru că legea de la data judecării impune o formă pe care părțile nu aveau cum să o prevadă la data încheierii sale;
- dacă formalitatea este cerută pentru dovedirea actului, nu se poate distinge după cum legea nouă mărește sau restrânge posibilitățile de probă. Astfel:
 - chiar dacă legea nouă, în vigoare în momentul judecării, nu mai prevede cerința privitoare la formă și permite noi mijloace de probă, nu se va aplica aceasta, întrucât părțile, de bună-credință, și-au preconstituit proba potrivit cu ceea ce le-a dictat sau îngăduit legea în vigoare la data perfectării operației juridice;
 - dacă legea nouă îngreunează dovada, se va aplica legea veche, în vigoare la momentul întocmirii actului.

● aprecierea admisibilității probelor care nu sunt preconstituite (expertiza, cercetarea la fața locului, interogatoriul) se face după legea în vigoare la momentul la care instanța se pronunță asupra admisibilității;

● administrarea probelor se face potrivit legii în vigoare la data administrării.

↳ Dacă de la data declanșării procesului și până la data administrării probelor intervine o lege nouă, care stabilește alte reguli de judecată, instanța va ține cont, pentru administrare, de legea în vigoare la data la care are loc administrarea probelor.

Hotărârile

rămân supuse căilor de atac, motivelor și termenelor prevăzute de legea sub care a început procesul (art. 27 C.pr.civ.).

↳ Dacă până la data pronunțării este suprimată/adăugată o cale de atac, sunt suprimate/adăugate noi motive ce pot să fie invocate prin intermediul căilor extraordinare de atac ori este modificată durata termenelor de exercitare a căilor de atac, pentru determinarea tuturor acestor elemente nu se va ține cont de legea de la data pronunțării hotărârii, ci de legea sub care a început procesul.

„Hotărârea judecătorească este supusă cerințelor legii în vigoare în momentul pronunțării sale, ceea ce înseamnă că și exercitarea căilor de atac – cât privește felul căii

de atac, termenul de exercitare și motivarea acesteia – se supun aceleiași legi, de vreme ce admisibilitatea unei căi de atac constituie o calitate inerentă a hotărârii.” – C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 424/1999, *Juridica* nr. 1/2000, pp. 38-39.

Executarea silită

se realizează după legea în vigoare la data efectuării ei (art. 24 C.pr.civ.), chiar dacă titlul executoriu a fost obținut într-un moment în care era în vigoare o altă lege de executare.

2. în funcție de întinderea câmpului de aplicare:

↳ **norme generale** (se aplică în toate cazurile și în orice materie, dacă legea nu prevede în mod expres altfel)

↳ Norme generale sunt înscrise în Codul de procedură civilă, art. 2 alin. (1) prevăzând că dispozițiile codului constituie procedura de drept comun în materie civilă;

↳ **norme speciale** (se aplică numai într-o anumită materie, expres stabilită de lege, sunt de strictă interpretare și aplicare, ele neputând fi extinse prin analogie)

↳ Norme speciale sunt înscrise în legi speciale.

↳ Norme speciale cuprinde însă și Codul de procedură civilă. Ex: art. 135 alin. (4); art. 144 alin. (2); art. 316; Cartea a VI-a „Proceduri speciale”.

Află mai mult

1. În condițiile art. 135 alin. (4) C.pr.civ., instanța competentă să judece conflictul va hotărî, în camera de consiliu, fără citarea părților, printr-o hotărâre definitivă.

Textul cuprinde norme speciale, aplicabile numai în materia conflictului de competență, care derogă de la dreptul comun. Astfel:

→ derogă de la art. 14 alin. (1) C.pr.civ. care stabilește, cu valoare de principiu, că instanța nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, afară de cazul în care prin lege s-ar prevedea altfel.

→ derogă de la art. 17 C.pr.civ., conform căruia ședințele de judecată sunt publice, în afară de cazurile prevăzute de lege;

2. Potrivit art. 144 alin. (2) C.pr.civ., încheierea asupra strămutării se dă fără motivare și este definitivă.

Textul derogă de la dreptul comun, care este în sensul că hotărârile se motivează [art. 425 alin. (1) lit. b) C.pr.civ.];

3. Potrivit art. 316 C.pr.civ., în procesele privitoare la filiație, divorț și alte raporturi de familie, se vor putea asculta rudele și afinii prevăzuți la art. 315, în afară de descendenți.

Textul derogă de la art. 315 C.pr.civ., care interzice, printr-o normă generală, audierea persoanelor la care se referă.

Importanța clasificării

Conflictul între norma generală și norma specială care coexistă și se aplică în același timp într-o anumită materie se soluționează după următoarele reguli:

- norma specială se aplică cu prioritate față de norma generală;
- norma generală poate să modifice norma specială numai în mod expres.

🔪 Pentru a obține acest efect, legiuitorul folosește uneori expresia „*chiar dacă prin legi speciale se dispune altfel*”. A se vedea: art. 460 alin. (5); art. 623; art. 660 alin. (2) teza I C.pr.civ.;

→ în măsura în care norma specială „tace”, nu reglementează un anumit aspect, ea se completează cu norma generală. A se vedea: art. 536 alin. (1); art. 534 alin. (2) C.pr.civ.

🔪 Norma generală nu se completează cu norma specială.

„În interpretarea dispozițiilor art. 59¹ alin. (2) raportat la art. 58 din Legea nr. 18/1991 și art. 235 alin. (3) din Regulamentul de avizare, recepție și înscriere în evidențele de cadastru și carte funciară, aprobat prin Ordinul directorului general al Agenției Naționale de Cadastru și Publicitate Imobiliară nr. 700/2014, instanța de judecată este competentă să soluționeze pe fond cererile având ca obiect rectificarea titlurilor de proprietate emise conform Legii nr. 18/1991, art. 58 din acest act normativ fiind aplicabil și în acest caz.” – ICCJ, Decizia HP nr. 19/2021.

Află mai mult

În procedura divorțului, art. 916 alin. (1) C.pr.civ. prevede că cererea de divorț va cuprinde, pe lângă cele prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată, numele copiilor minori ai celor 2 soți ori adoptați de aceștia.

În procedura partajului judiciar, art. 981 C.pr.civ. prevede că reclamantul este obligat să arate în cerere, pe lângă mențiunile prevăzute la art. 194, persoanele între care urmează a avea loc partajul, titlul pe baza căruia acesta este cerut, toate bunurile supuse partajului, valoarea lor, locul unde acestea se află, precum și persoana care le deține sau le administrează.

Pentru determinarea celorlalte elemente ale cererii de divorț, respectiv de partaj, textele fac trimitere la art. 194 C.pr.civ., care conține norma generală privitoare la cuprinsul cererii de chemare în judecată.

3. în funcție de caracterul conduitei pe care o impun:

↪ **norme imperative** (impun părților sau instanței o anumită acțiune sau inacțiune și, sub sancțiune, nu îngăduie să nu se aplice sau să se deroge de la ele).

🔪 Sunt imperative norme care cuprind expresii precum: instanța *nu poate hotărî* [art. 14 alin. (1) C.pr.civ.]; cererea de chemare în judecată care nu cuprinde (...) *este nulă* [art. 196 alin. (1) teza I C.pr.civ.]; necompetența este de *ordine publică* [art. 129

alin. (2) C.pr.civ.]; înștiințarea *trebuie să cuprindă* [art. 163 alin. (3) teza a II-a C.pr.civ.]; membrii completului care judecă procesul *trebuie* [art. 214 alin. (1) C.pr.civ.]; părțile *nu pot* [art. 254 alin. (6) C.pr.civ.].

↪ **norme dispozitive** (suplinesc sau interpretează voința neexprimată sau insuficient de clar exprimată a părților în actele lor juridice ori protejează interesele uneia dintre părți, îngăduind să se deroge de la conținutul lor).

↪ Sunt dispozitive norme care cuprind expresii precum: *cu acordul expres al părților* [art. 62 alin. (3) C.pr.civ.]; reclamanțul *consimte* [art. 77 alin. (3) C.pr.civ.]; *părțile pot conveni* [art. 126 alin. (1) C.pr.civ.].

Află mai mult

Normele de organizare judiciară au caracter imperativ. Prin excepție, normele care reglementează recuzarea au caracter dispozitiv.

Normele de competență generală, materială și teritorială exclusivă au caracter imperativ [art. 129 alin. (2) C.pr.civ.]. În schimb, normele de competență teritorială neexclusivă au caracter dispozitiv [art. 129 alin. (3) C.pr.civ.].

Normele de procedură propriu-zisă au caracter imperativ atunci când determină ordinea firească a judecății, potrivit etapelor și fazelor pe care le parcurge procesul civil, sau dacă stabilesc principiile fundamentale ale dreptului procesual civil. Au caracter dispozitiv normele de procedură propriu-zisă care stabilesc facilități pentru una sau pentru ambele părți.

Importanța clasificării

în cazul normelor imperative:	în cazul normelor dispozitive:
● părțile nu pot conveni, nici măcar cu autorizarea judecătorului, să se abată de la normele imperative;	● părțile se pot înțelege, expres sau tacit, să deroge de la normele dispozitive;
● încălcarea normei imperative este sancționată, după caz, cu nulitatea absolută, decăderea, perimarea;	● încălcarea unei norme dispozitive este sancționată cu nulitatea relativă;
● părțile nu pot acoperi prin voința lor viciile unui act de procedură săvârșit cu încălcarea unei norme imperative și nici nu pot renunța la dreptul de a invoca nesocotirea unei asemenea norme;	● partea ocrotită prin norma dispozitivă poate să nu invoce nesocotirea acesteia;
● încălcarea normei imperative poate să fie invocată de oricare dintre părți, de procurorul care participă la judecată ori de instanță;	● încălcarea normei dispozitive poate să fie invocată numai de partea ocrotită prin norma respectivă;

în cazul normelor imperative:	în cazul normelor dispozitive:
<ul style="list-style-type: none"> ● nerespectarea normei imperative poate să fie invocată în orice stare a judecății, chiar direct în apel sau în recurs, dacă legea nu prevede altfel. 	<ul style="list-style-type: none"> ● încălcarea normei dispozitive poate să fie invocată numai într-un anumit termen, dacă legea nu prevede altfel: <ol style="list-style-type: none"> a) pentru neregularitățile săvârșite până la începerea judecății, prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, la primul termen de judecată; b) pentru neregularitățile săvârșite în cursul judecății, la termenul la care s-a săvârșit neregularitatea sau, dacă partea nu este prezentă, la termenul de judecată imediat următor și înainte de a pune concluzii pe fond.

4. în funcție de natura interesului ocrotit

↳ **norme de ordine publică** (în finalitatea lor, depășesc interesul personal al părților și urmăresc un interes general, public, și anume asigurarea distribuirii justiției în cadrul procesului civil, buna administrare a justiției);

↳ **norme de ordine privată** (au drept scop ocrotirea interesului părților).

Principiile dreptului procesual civil reprezintă reguli esențiale ce guvernează întregul proces civil, în ambele sale faze, atât sub aspectul organizării judiciare, cât și sub cel al desfășurării judecătii și executării silite.

1. Principiul liberului acces la justiție (art. 5 C.pr.civ.)

Presupune că:

- judecătorii au îndatorirea să primească și să soluționeze orice cerere de competență instanțelor judecătorești, potrivit legii.

- ▶ Judecătorul *este obligat* să primească numai cererile de competență instanțelor judecătorești.

- ▶ Accesul liber la justiție nu este îngrădit prin obligația părților de a achita o taxă judiciară de timbru. Totuși, o taxă judiciară de timbru în quantum ridicat, o cauțiune prea mare în raport cu valoarea obiectului procesului sau alte cheltuieli de judecată disproporționate față de posibilitățile financiare ale reclamantului pot reprezenta o descurajare în fapt a liberului acces la justiție. Pentru a nu se ajunge într-o asemenea situație, partea ar putea să solicite să beneficieze de ajutor public judiciar sub formă de scutiri, reduceri, eșalonări sau amânări de la plata taxelor judiciare prevăzute de lege, inclusiv a celor datorate în faza de executare silită, în condițiile art. 6 lit. d) din O.U.G. nr. 51/2008.

Află mai mult

Împrejurarea că, urmare a unei aprecieri eronate la momentul depunerii sau transmiterii, este primită o cerere cu privire la care se stabilește ulterior că nu este de competența generală a instanțelor judecătorești, respectiv a instanțelor române, astfel încât, în condițiile art. 132 alin. (4) C.pr.civ., este respinsă ca inadmisibilă sau ca nefiind de competența instanțelor române, nu înseamnă că judecătorul trebuie să și primească asemenea cereri atunci când, încă de la depunere, stabilește că soluționarea lor nu intră în atribuțiunea instanțelor.

În schimb, față de precizarea clară din art. 5 alin. (1) C.pr.civ., judecătorul trebuie să primească cererea care nu este de competența materială sau teritorială a instanței din care face parte, urmând să procedeze în sensul art. 131 C.pr.civ.

- niciun judecător nu poate refuza să judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă.

☞ Dacă reglementarea legală lipsește, pentru soluționarea procesului se va recurge la uzanțe, iar dacă nu există nici uzanțe, va fi folosită metoda analogiei.

☞ Dacă judecătorul nu găsește o normă asemănătoare pe care să o aplice prin analogie, va soluționa procesul pe baza principiilor dreptului, dar ținând seama și de cerințele echității.

„În cazul în care nu există o normă de drept aplicabilă pentru soluționarea cauzei, judecătorul are obligația de a recurge la metoda analogiei legii și de a găsi o normă de drept ce reglementează o situație de fapt asemănătoare și care este de natură a oferi temeiul legal pentru rezolvarea litigiului (...) instanța investită cu o acțiune trebuie să judece procesul pe baza legislației în vigoare, neputând respinge cererea părții pentru că urmează ca în viitor să se elaboreze alte legi, care să reglementeze raportul juridic dedus judecății.” – *C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 10/1997, Culegere de practică judiciară în materie civilă pe anii 1993-1998, pp. 259-260.*

„Stabilirea unei cauțiuni în condițiile art. 403 alin. (4) C.pr.civ. [actual art. 719 alin. (2), *n.n.*] al cărei quantum este vădit disproportionat în raport de posibilitățile reale de plată ale petenților – în condițiile în care consemnarea cauțiunii reprezintă o condiție de admisibilitate a cererii (...) – este de natură să încalce dreptul de acces efectiv în justiție.” – *Jud. Slatina, încheierea din 2 martie 2009, RRJ nr. 6/2009, p. 127.*

- în cazul în care o pricină nu poate fi soluționată nici în baza legii, nici a uzanțelor, iar în lipsa acestora din urmă, nici în baza dispozițiilor legale privitoare la situații asemănătoare, ea va trebui judecată în baza principiilor generale ale dreptului, având în vedere toate circumstanțele acesteia și ținând seama de cerințele echității;

- este interzis judecătorului să stabilească dispoziții general obligatorii prin hotărârile pe care le pronunță în cauzele ce îi sunt supuse judecății.

☞ Textul nu este nesocotit prin art. 480 alin. (3) teza finală sau art. 501 alin. (1) C.pr.civ. când judecătorii instanței superioare, investite cu judecarea unui apel sau recurs, vor arăta de ce, în concret, problema de drept „dedusă judecății” a primit o interpretare sau aplicare greșită. Instanța de control judiciar nu impune însă judecătorilor fondului dispoziții de aplicație generală, configurate de ea.

☞ Nici prin art. 514 și 519 C.pr.civ. nu este încălcat art. 5 alin. (4) C.pr.civ., deoarece instanța supremă nu soluționează o cauză ce-i este supusă judecății, așa cum impune textul, ci interpretează doar chestiunea de drept care nu a fost dezlegată unitar în practica instanțelor ori dă o rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată.

Află mai mult

Accesul liber la justiție nu este îngrădit prin instituirea prin lege a unor taxe judiciare de timbru, ci doar o taxă de timbru într-un quantum disproportionat față de posibilitățile financiare ale părții ar putea-o descuraja să acționeze.

2. Principiul dreptului la un proces echitabil, în termen optim și previzibil (art. 6 C.pr.civ.)

Presupune că:

- orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în termen optim și previzibil, de către o instanță independentă, imparțială și stabilită de lege. În acest scop, instanța este datoră să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a judecății;
- aceleași drepturi se aplică în mod corespunzător și în faza executării silite.

Află mai mult

Sunt garanții ale procesului echitabil:

- dreptul la o instanță, care presupune dreptul de a sesiza instanța; dreptul de a obține pronunțarea unei soluții de către instanța sesizată; dreptul de a obține executarea hotărârii;
- faptul că instanța este independentă, imparțială, stabilită de lege;
- faptul că judecarea cauzei se face în termen optim și previzibil.

↳ Procedura este echitabilă atunci când se desfășoară cu respectarea unor principii fundamentale precum contradictorialitatea, dreptul la apărare, egalitatea.

↳ Faptul că procedura este echitabilă nu înseamnă că judecătorul soluționează litigiul în echitate, ca *amiable compositeur*, asemenea tribunalului arbitral, potrivit art. 30 alin. (3) din Regulile de procedură arbitrală ale Curții de Arbitraj Comercial Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României. Judecata pe care o face instanța statală este în drept, cu aplicarea regulilor de drept substanțial și procedural. Numai în mod excepțional, curtea de apel poate judeca în echitate [art. 613 alin. (3) lit. b) teza finală C.pr.civ.].

↳ Procesul echitabil include și obligația instanțelor de a-și motiva hotărârile.

Află mai mult

Dreptul la judecarea cauzei în mod echitabil nu implică, în toate cazurile, parcurgerea dublului grad de jurisdicție, legea procesuală neconsacrând acest principiu.

Pentru a determina câte grade de jurisdicție sunt într-un sistem procesual, trebuie văzut de câte ori o pricină poate fi judecată în fond. Judecata în fond presupune o cercetare a pricinii atât din punctul de vedere al legalității, al normelor de drept aplicabile, cât și din punctul de vedere al temeiniciei, al aprecierii probelor administrate în cauză. Având în vedere aceste criterii, în sistemul nostru de drept o pricină poate fi judecată în fond de două ori: în primă instanță și în apel.

„Obligația de motivare a hotărârilor judecătorești servește unui dublu obiectiv. Pe de o parte, este menită să asigure că dreptul de a fi audiat în instanță este respectat și că, prin urmare, instanța ia în considerare în suficientă măsură argumentele părților (Hotărârea *Jokela împotriva Finlandei* din 21 mai 2002 și Hotărârea *Nedzela împotriva Franței* din 27 iulie 2006). Pe de altă parte, este menită să servească la realizarea controlului judiciar în căile de atac.

Înalta Curte apreciază astfel că au fost respectate dezideratele jurisprudenței CEDO referitoare la motivarea hotărârilor judecătorești. Dreptul la un proces echitabil include dreptul părților de a fi în mod real ascultate și de a-și prezenta observațiile pe care le consideră pertinente. Noțiunea de proces echitabil presupune ca o instanță națională care nu a motivat decât pe scurt hotărârea să fi examinat totuși în mod real problemele esențiale care i-au fost puse (Cauza *Albina împotriva României*). Întinderea obligației de motivare poate varia în raport de natura hotărârii și trebuie stabilită în lumina circumstanțelor cauzei. Obligația de motivare a fost respectată dacă instanța a răspuns argumentelor principale, deși nu a răspuns unor argumente (Cauza *Buzescu împotriva României*).” – ICCJ, s. I civ., dec. nr. 2308/2016, iccj.ro

Termenul optim și previzibil

● pentru ca soluționarea cauzei să aibă loc în termen optim și previzibil, cunoscut de părți, la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate, judecătorul, după ascultarea părților, va estima durata necesară pentru cercetarea procesului, ținând cont de împrejurările cauzei (art. 238 C.pr.civ.).

↳ Durata procedurii prealabile intră în calculul termenului optim.

↳ Partea care a provocat amânări ale procesului nu poate invoca nerespectarea termenului optim.

↳ Pentru a garanta respectarea termenului optim și previzibil, oricare dintre părți, precum și procurorul care participă la judecată pot face contestație prin care, invocând încălcarea dreptului la soluționarea procesului într-un termen optim și previzibil, să solicite luarea măsurilor legale pentru ca această situație să fie înlăturată (art. 522 C.pr.civ.).

„Accesul liber la justiție nu înseamnă accesul, în toate cazurile, la toate structurile judecătorești și la toate căile de atac, deoarece competența și procedura sunt stabilite exclusiv de legiuitor, care poate stabili reguli deosebite, în considerarea unor situații deosebite.” – *Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 1/1994*.

„Noțiunea de proces echitabil presupune respectarea și aplicarea atât a principiului contradictorialității, cât și a dreptului la apărare, iar potrivit art. 129 alin. (1) C.pr.civ. [actual art. 20, n.n.] judecătorul are îndatorirea să facă respectate și să respecte el însuși principiul dreptului la apărare și celelalte principii ale procesului civil. Procedând la respingerea cererii de acordare a unui nou termen de judecată pentru angajare de apărător, în contextul în care apărătorul ales a reziliat în mod unilateral contractul de asistență juridică, tribunalul a nesocotit grav dreptul la apărare, iar hotărârea pronunțată este, pentru acest motiv, esențial nelegală.” – *C.A. Alba-Iulia, s. min. și fam., dec. nr. 17/2009, Săptămâna Juridică nr. 6/2009, p. 5*.